

Aleksander Dumas star., Vitez iz Rdeče hiše. (Le Chevalier de Maison Rouge). Roman iz časov francoske revolucije. Prevel Ferdo Perhavec. Trst 1912. Tiskala in založila tiskarna „Edinost“ 80. 499 str. Cena broš. 2 K 50 v.

Med prevodi iz francoske literature je pri nas Dumas najbolj zastopan. Grof Monte Christo, Trije mušketirji, Dvajset let pozneje — to so romani, ki so znani že v najširših krogih. Občinstvu ugajajo stvari, ki z nenavadno silo podžigajo njegovo domišljijo in vzbujajo vedno rastoče zanimanje. Te lastnosti in instinkte čitajočega občinstva je znal izkoristiti Dumas kot le malokdo: nenavadni, čudežni dogodki, nevarne, kočljive situacije, junaštvo in pustolovščine, viteštvo in intrige so motivi, ki dominirajo v Dumasovih romanih. Snov je vzeta skoro povsod iz slavni in znanih dob francoske zgodovine; toda Dumas zajema iz zgodovine le toliko, kolikor odgovarja njegovim namenom. Snov najnovejšega prevoda „Vitez iz Rdeče hiše“ je zajeta iz francoske revolucije. Težišče vsega dejanja so razni več ali manj genialni in drzni poskusi, rešiti kraljico Marijo Antoinetto iz ječe v Templu. Najdrznejši poskusi izhajajo od skrivnostnega viteza iz Rdeče hiše, ki ljubi kraljico, dasi je ni nikdar videl — sploh ima kraljica čudovit vpliv na vse moške. Vsi poskusi izpodlete, kraljičina glava pade pod giljotino, vitez se usmrti sam pod moriščem. Drugi zarotniki in vsi, ki so „osumljeni“, da so premalo republikanski, padejo na morišču, tako tudi dva navdušena republikanca, Maurice in Lorin, ki nehoti in nevede stopita v dotiko z zarotniki: prvi, ker ljubi „aristokratinjo“ Genevieve, drugi, ker noče zapustiti svojega prijatelja niti tedaj, ko postane ta skoro izdajalec republike.

Vse vrline in hibe Dumasovega talenta najdemo tudi v tem romanu: Živo, temperamentno pripovedovanje, spretno slikanje nenavadnih situacij, iznajdljivost v tehniki in razvoju, to so vrline, ki jih nihče ne more Dumasu odrekati. Na drugi strani pa pogrešamo psihološkega poglobljenja, pogrešamo intimnih vezi med dejanjem in značaji. Tudi ne smemo iskati v Dumasovih romanih kakih posebnih idej; pripovedovanje je tu samo sebi namen, vse je preračunjeno na efekt in na pridobitev občinstva — na škodo literarni vrednosti. *Dr. Fr. Sturm.*

Pravljice. Tiskal in založil Dragotin Hribar v Ljubljani. 40. 71 str. Cena 5 K.

Pravljice — to je ves naslov zbirki 9 pravljic. Že v naslovu pogrešamo opazko, da je v knjigi 12 slik, zavzemajočih po celo stran, in da so te pravljice ponatisk iz lanskega „Slovana“. V predgovoru šele se nam predstavi prireditelj te zbirke, Fr. I(tešič), in tu tudi izvemo, da je prva pravljica prevod češke Zlatolaske K. Jarom. Erbena, vse ostale so pa prevedene iz krasne hrvatske knjige „Narodne pripovijetke“, ki jo je izdala l. 1911. Matica Hrvatska kot izredno izdanje in jo je ilustriral Ljuba Babić.

Lepa knjiga so te „Pravljice“, po vnanji obliki slične na pol Zupančičevim „Palčkom Poljancem“. Pravljice niso izvirno slovenske; pa saj je v narodnih pričah raznih narodov toliko vzajemnosti v motivih, osebah in v dejanju, da se smatrajo lahko za skupno last naivne ljudske duše, tako da se dado celo nemške ali francoske pravljice presaditi, recimo, na naša tla, ne da bi se nam dozdevale po svojem izviru tuje, kaj šele slovanske, bodi si narodne, bodi si umetne. Seveda jim je treba dati tako jezikovno obliko, da se čuje iz nje domače pripovedovanje; zato pa mora biti dejanje preprosto, ne preveč nakinčeno in razpredeno, vsebina čudovito „pravljiska“ z markantnimi osebami jasnih obrisov. Take „storije“ prijajo mladini in take so tudi večinoma pravljice v pričujoči knjigi; bile bi še boljše, če bi imele nekatere, n. pr. Div - konjič, manj zapleteno dejanje. Pozna se pa vsem, da izhajajo iz matice našemu sorodnega jezika, tako da bo naši mladini marsikak izraz

neumeven, ki ga hrvatska dobro razume, in bo radi tega trpela jasnost dejanja. Omenim le nekaj izrazov, ki bi se biti morali vsaj v oklepajih pojasniti, n. pr. *diple* (str. 13) = piščal, duda; se z njima zagrla in izljubi (15), težka žgalina (12) = solčna pripeka; lunji (22) = ptice kanje; plandovališče (37) = počivališče; vože (43) = vrv; človeški konaki (51) = domovi; v nevolji (52) = v nesreči; kraljevska zob (54) = zobanje, piča; venčati se (58) = poročiti se; slak (65) = svlak, kačji lev ali meh i. t. d. Če naj mladina pravljice razume, mora umeti tudi posamezne izraze, ki so za filologa lahko slastna jedrca, za učenčka pa zagatne lupine. Tudi bi nam bolj prijalo: niz dragih koral ali biserov, nego perlic (5), cekini namesto: dukati (31), mazilo namesto maža (53); stara devočura (30) se čuje v slovenščini preveč zaničljivo. — Po splošni vsebini mi ne ugaja „Zmaj ženin“. —

Knjiga je opremljena z res lepimi slikami, prve štiri so celo v barvnem tisku; doslej nimamo tako okusno ilustrirane mladinske knjige. Tudi tisk je ličen, toda papir starinsko rumen in preveč lesen; pogreša se tudi običajno kazalo. Glavna hiba na knjigi pa je ta, da je draga, z ozirom na njen postanek — predraga. Hrvatska knjiga, tiskana na lepem satiniranem papirju, stane menda le 3 K. W.

„Гласник српског географског друштва“, L. 1910. so v Belgradu ustanovili „Srpsko geografsko društvo“; predsednik je najodličnejši jugoslovanski geograf, vseučiliški profesor Jovan Cvijić, čigar ime slovi daleč preko srbskih mej. Društvo je pričelo svoje delovanje z mesečnimi sestanki ter s prireditvijo dveh fotografskih razstav, lani pa je dobilo svojo publikacijo: „Glasnik srpskog geografskog društva — Bulletin de la Société Serbe de Géographie“, ki ga urejujeta Cvijić in vseučiliški docent P. Vujević. List izhaja dvakrat na leto v sešitkih po 10–12 tiskanih pol s slikami; cena vsakemu sešitku je 4 dinarje (v inozemstvu 5). V uvodnem članku naglašja Cvijić, da je namen publikacije zemljepisno raziskavanje Balkanskega polotoka s Hrvatsko, Istro in Kranjsko ter sosednjih dežel; pečati se hoče tudi s sorodnimi strokami, v kolikor imajo stike z zemljepisom. To dokazuje prvi sešitek z bogato in mnogovrstno vsebino. Vujević razpravlja o vplivu sosednjih morj na temperaturne razmere Balkanskega polotoka, N. Košanin o gozdni flori v Šarplanini. T. R. Gjorgjević popisuje v študiji „Ekonomija i evolucija naselja“, kako se je dvoje vzhodnosrbskih vasi razvijalo tekom zadnjih 200 let pod vplivom izpremenjenih gospodarskih razmer. D. Gorjanović preiskuje hidrografijo kraškega sveta okrog Generalskega stola na Hrvatskem. V. Petković podaja tektonično sliko belgrajske okolice. A. Gavazzi pobija Gnirsovo hipotezo, da se je vzhodna jadranska obala tekom zadnjih 2000 let znižala. R. T. Nikolić zasleduje poledenitev Šarplanine, poljski geograf L. Sawicki iz Krakova razlaga postanek Boke Kotorske, K. N. Kostić podaja zgodovino Pirota in tamošnjega izdelovanja preprog, po katerem slovi to mesto. Za temi razpravami pridejo manjše razprave in zapiski, ki so razvrščeni na več oddelkov, kakor „Balkanski karst (!) i speleologija“, turistika, zemljepisna terminologija, bibliografija itd. Za občinstvo, ki ni zmožno slovanskih jezikov, je dodan na 14 straneh posnetek vsebine večjih razprav („Abrégé du Bulletin de la Société Serbe de Géographie“) pretežno v francoskem in deloma v nemškem jeziku; uredništvo sprejema tudi angleške in italijanske posnetke. — „Glasnik srpskog geografskog društva“ je sijajen dokaz, da srbska znanost izza ustanovitve belgrajskega vseučilišča čvrsto napreduje; želimo, da bi postal osrednje glasilo vseh jugoslovanskih geografov, tudi slovenskih.“ Cvijićevo ime jamči, da se bo list ohranil na dosedanji znanstveni višini. M. Pajk.